

LUND UNIVERSITY

Utrivning av dammar kan ge rättsliga konsekvenser

Warnquist, Fredrik; Falkenström, Viktor

Published in:
Samhällsbyggaren

2018

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Warnquist, F., & Falkenström, V. (2018). Utrivning av dammar kan ge rättsliga konsekvenser. *Samhällsbyggaren*, 2018(3), 48-49.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Utrivning av dammar kan ge rättsliga konsekvenser

Sverige står i dagsläget inför en större våg av troliga dammutrivningar. Vi vill med denna artikel visa på de fastighetsrättsliga konsekvenserna vid utrivningen av dammar, något som inte uppmärksammats i den miljörättsliga debatten.

Antalet dammar är i dag inte helt säkert men i SMHI:s senaste sammanställning (2016) anges att det rör sig om 10 600 dammar runt om i landet. Av dessa är troligen cirka en tredjedel knutna direkt till de cirka 2 000 vattenkraftverk som finns i landet. Inom cirka 20-30 år kommer vi troligen att ha klart färre dammar i landet.

Orsakerna till dessa dammutrivningar kan i all enkelhet beskrivas som att man har gjort bedömningen att dammar generellt har klar negativ påverkan på naturen. När dammarna en gång i tiden byggdes såg man dem - och den verksamhet som hängde ihop med dem - dock som nödvändiga och lagstiftningen handlade mera om att fördela inträdet av dammen på ett korrekt sätt.

Det som sker vid en utrivning är att verksamheten avslutas inom ramen för en prövning. Med detta följer egentligen att alla delar av verksamheten också ska avslutas. Därmed kommer domstolarna även att behöva förhålla sig till och behandla de civilrättsliga och fastighetsrättsliga momenten vid utrivningar. Då det har gått många år sedan verksamheten startade kommer detta att leda till komplicerade frågeställningar som måste hanteras korrekt.

Många komplicerade lösningar

En damm behöver nämligen inte ha

samma ägare som den underliggande fastigheten. Det vanligaste alternativet till ägande är arrende, men även andra nyttjanderätter förekommer. Till detta kommer att en damm kan anses ha flera verksamhetsutövare eller kanske ingen alls i miljörettslig mening trots att anläggningen bevisligen finns på en fastighet.

När det kommer till dammar som har med vattenkraft att göra kompliceras frågan ytterligare. Detta då vattenkraften för sin existens kräver rådhighet över en fallsträcka där kraften ska utvinnas.

Komplicerade lösningar

En fallsträcka kan ägas av många olika fastigheter vilket gör att vid nyprövning krävs att den som ska bedriva produktion måste råda över minst hälften av fallrättigheterna. Det är denna omständighet som gör att många av dagens kraftverk har komplicerade lösningar för hur man civilrättsligt ska förhålla sig till kraftverket såsom ersättningar i form av frikraft, fiskeersättning med mera.

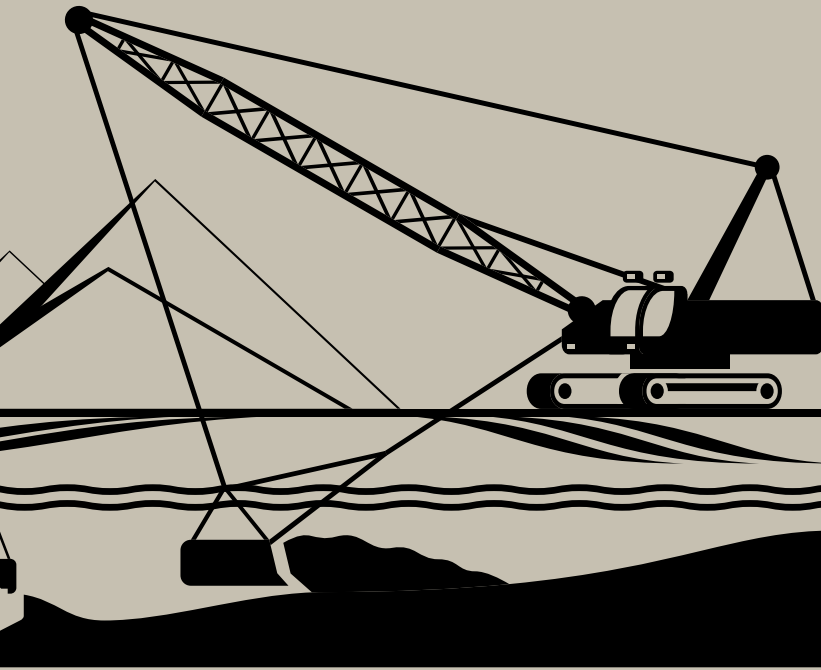
Alla dessa aspekter finns normalt sett inbakade i domarna och är en del av dem. Eftersom frågorna hanterades när dammen byggdes så måste de även hanteras när dammen rivs. Det är dock inte helt självklart, vilket gör att det är svårt att på förhand veta hur parterna och domstolen kommer att förhålla sig till dessa frågor.

Vägar med olika rättigheter

En särskilt viktig fastighetsrättslig konsekvens gäller vägar. Dels handlar det om de vägar som på något sätt är en del av dammanläggningen, dels de vägar som inte är en del av dammanläggningen men som ändå påverkas av ändrade vattennivåer. Hur vanligt detta är har vi inga siffror på men vår bedömning är att det är ett icke oväsentligt antal. Dessa vägar kan vara upplåtna med olika rättigheter som exempelvis gemensamhetsanläggningar, servitut och allmänna vägar (vägrätt). De vägar som är en del av dammanläggningen är kanske svåra att missa, om dammen rivs ut följer vägen helt enkelt med.

Andra vägar som kanske ligger långt ifrån själva dammanläggningen kan också påverkas av dammutrivningar. I Bulletinen (Riksförbundet enskilda vägars medlemstidning) nr 2-2018 beskrivs hur en befintlig väg över en sjö, anlagd på vägbank och bro, konstruktionsmässigt kommer att påverkas av en eventuell utrivning. Konsekvenserna enligt artikeln är stora och kostsamma för vägen. Vägar upplåtna med servitut eller gemensamhetsanläggningar kan som en följd av dammutrivningar behöva omprövas i lantmäteriförrättningar.

En annan fastighetsrättslig konsekvens är de avtalsservitut, officialservitut och ledningsrätter som berörs av utrivningen. På samma sätt som för vägarna kan dessa rättigheter beröra själva dammanläggningen och påver-

kas direkt eller så finns de en bit bort och påverkas indirekt. Ett tydligt exempel är bryggservitut som inte längre kan användas när vattennivån sänks (eller höjs). I stället krävs det att servitutet ändras eller upphävs, ofta krävs en lantmäteriförrättning.

Mycket jobb

Sammanfattningsvis kommer vi troligen att se många miljöprovningar om utrivningar av dammar framöver. För att säkerställa att samtliga delar av en damms påverkan avslutas krävs att de fastighetsrättsliga frågorna lyfts upp i processen. Det kommer att innebära mycket arbete för domstolar, myndigheter och fastighetsägare, men att skjuta frågorna på framtiden är ett betydligt sämre alternativ.

Risken är dock stor att påverkan av dammutrivningarna får stora konsekvenser för delar av samhället som normalt sett inte är vana vid att hantera den lagstiftning som är förknippad med dem. Det finns således all anledning för alla som är något så när berörda av en damm att bevaka vad som händer de närmaste åren.

TEXT: VIKTOR FALKENSTRÖM,
ADVOKAT PÅ HAMILTON ADVOKATBYRÅ I KARLSTAD OCH
FREDRIK WARNQUIST, UNIVERSITETSADJUNKT PÅ
LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA.
VIKTOR.FALKENSTROM@HAMILTONKARLSTAD.SE
FREDRIK.WARNQUIST@LANTM.LTH.SE